

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XIX. Caesaris Romam aduentus: & indictum Mantuae Concilium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

1535. esse, se tamen curaturos, ut illi Principes de iis fierent certiores, et communi nomine ad Regem postea responsa reddituros.

Et sanè Franciscus Gallia Rex, literis imbutus ac ingenio curiosus, sollicitabatur ad audiendos in disputatione nouæ doctrinæ propugnatores à sorore Margarita, Nauarra Regina, quæ ad ingenium plusquam muliebris ostentationem insolitæ doctrinæ nouitati favebat: unde Rex ad Melanchthonem ciendum adductus. Quæ re cognitâ, Franciscus Cardinalis Turnonius, Archiepiscopus Lugdunensis, librum manu gestans Regem adiit, interrogatusque ab eo de libri auctore, respondit, Auctorem fuisse sapientissimum in Gallia Episcopum, eundemque virorum Apostolicorum alumnus, Irenæum Polycarpi discipulum; cuius inter præcipua documenta illud erat, Catholicis nulla esse colloquia, nulla commercia cum hæreticis commiscenda. Quæ de re tam grauius differuit, ut ab eo noxio consilio Regem deflexerit.

Vide citatos à Spondano anno 1535.

CAPVT XIX.

Cæsaris Romam aduentus: & indictum Mantuæ Concilium.

Vergerius, ut ipse suaferat, à Pontifice reuocatur, ut voce plenius distinctiusque narraret de Germaniæ statu ea, quibus explicandis semper calamus impar est. Statimque à Paulo Neapolim missus ad Cæsarem, eò regressum ex Africa, de iisdem edocendum. Inde Cæsar Romam aduenit die 5. Aprilis * moraturque ibi est, non quatuor solùm dies, ut Iouius scribit, sed decem. Labitur quoque Suauis, dum illum in Confessu Vaticano loquentem inducit die 28. Aprilis, hoc est, decimo post eius discessum die. In Octobrem anni superioris incidit mors Francisci Sfortiæ absque liberis; adeoque Insubria in Cæsaris potestatem redierat: quod in Francisco Rege veteres igniculos suscitauerat ad ius, quod inesse sibi in eam ditionem arbitrabatur, eò certè flagrantiores, quò potentiorem ex eo suum æmulum prospectabat. Quare bellum in Insabria aduersus Cæsarem gerendum parabat; simul etiam Hariadenum, Africae cladibus irritatum, extimulabat ad Neapolitanum Regnum secum vnâ vexandum. Quod tamen foedus nulli Francisco Regi emolumento fuit, sed plurimum eius famæ detraxit vel apud Gallos * Historicos, Religioni magis addictis quam Nationi. Etenim Gallus, conuersis maioribus virum neruis in Belgium Gallia finitimum, eidemque olim clientelæ iure obnoxium, eas contra Cæsarem in Italia copias, quas Hariadeno promiserat,

* Diarium Petri Pauli Gualterij, & Acta Consistorial.

* Vide Spondanum anno 1537. num. 4. & 5.

ferat, nequiquam suppeditauit. Hic proinde, neglecta à Rege promissa conquestus, Italiam deseruit, maiori terrore quàm damno percussam.

1536.

2. Verùm antequam hæc acciderent, Romam Cæsar accesserat, vbi prolixos intimosque cum Pontifice sermones habuit; adeò vt die septimo Aprilis ^a septenas horas vnà colloquentes insumpserint. Ac die postremo Pontifex Senatorio Cœtui proposuit ^b conuocationem Concilij; cui omnes consentire. Inde viri aliquot rerum experientissimi ibi designati, qui de Concilij habendi ratione confulerent. Ea cura Principi Senatus Piccolomineo Cardinali demandata, vnaque Purpuratis Patribus, Campeggio, Ghinuccio, Simonetta, Contareno, Cæsio, & Cæsarino, ac præterea Aleandro, ac Vergerio; adeoque septem Purpuratis, vni Episcopo, aliique Præfuli; non autem sex Purpuratis & tribus Episcopis, vt refert Suauis. Existimauit Vergerius, nondum Mantuæ indicendum Concilium, nisi postquam ea vrbs disertè à Germanis probaretur, quò in eo sui rationem habitam agnoscentes, rem facilius aggredirentur. Omittendam pariter in diplomate conditionem illam, *secundam formam præcedentium Conciliorum*; cum ea non nisi ad augendas aduersariorum querimonias conferret, neque fuisset appositã, cum indicta fuerant proxima Concilia Constantiæ ac Basileæ. Ex propositis à Vergerio, secundum placuit, non primum; propterea quod Protestantium consensio in Concilium vllum legitimum speranda non erat; Catholici verò iam implicite consenserant, cum ipsi Mantuam probauerant, *si Cæsar asseniretur*, iamque de huiusmodi conditione constabat. Cæsar enim certus denique, Lutheranorum proteruitatem per Conuentus mulceri non posse (quod multò sibi prius innotuisse monstrauerat in responsione reddita propositis à Gambara conditionibus, vt supra dictum est) eoque animosior quò minus indigens, vnice animum adiecerat ad explenda Catholicorum vota; qui tandem & numero plures erant, nec minus acriter quàm hæretici Synodum efflagitabant, & magis ex animo cupiebant. Hic verò palmarium mendaciorum admirabilem structuram compingit Suauis, quæ Cæsarem æquè ac Pontificem repræsentat, nihil in eo negotio seu Religionis integritati seu Reipublicæ Christianæ quieti studentes, sed vtilitati politicæ solum inhiantes.

^a Diarium Petri Pauli Gualterij. ^b Vt in Actis Consistor.

* Vergerius tunc Episcopus non erat, sed Episcopus primò insignitus, die 5. Maij eodem ann. vt in Actis Consistor.

3. Dicit, Cæsarem recenti victoriâ tumidum in spem venisse expellendi Gallum intra biennium ex Italia, ac deinde sibi subiiciendi Germanos: neque illi curæ fuisse, quâ formâ cogeretur Concilium,

Qq 3 lium,

torix
Trid
s 1
V

1536.

lium, cum id duplicis rei gratiâ solùm posceret: altera erat, ut Pontificem coerceret, si pro more decessorum se cum Gallis coniungeret, ubi eos debilitatos cerneret: altera, quò Germanos ipsos in suam potestatem redigeret. Potestas enim Pontificia ab eo secundaria censebatur: ac propterea ipsi Mantuam probari, neque de conditionibus laborare.

Sed ordiari postremo. Si hoc ita se habebat, ergo Lutherani Mantuam iniuriâ recusabant, quasi Pontificiæ auctoritati nimis obnoxiam, Synodumque in Germania flagitabant, ut haberetur in vrbe aliqua *æquo ac moderato Cæsaris Imperio subiecta*. Præterea, si Mantuæ coactum Concilium poterat Pontifici frenum iniicere, ergo non alliciebatur Paulus humanis commodis, ut ibidem illud tam enixè postularet. Sed quam in Carolo Cæsare mentem fingit, ut hæc tam friuola cogitaret? Tametsi Mantuæ fieret Synodus, nonne ea è Gallis etiam, è Polonis, ex Italis conflanda erat, qui vim à Cæsare pati non poterant, & ad suorum Principum nutum illinc abiissent? Si Pontifex cum Rege Galliæ, aliisque Italiæ Principibus, ad eius tuendam libertatem sanxisset fœdus aduersum formidandam Caroli potentiam, nonne Cæsar animaduerteat Synodum illicò discissam iri, nec amplius Oecumenicam futuram, & quæ posset Pontifici timorem incutere? Iam quod spectat ad alteram causam, ut videlicet Cæsar sibi redderet obsequentes Germanos, quid poterat prodesse Concilium? Non quidem militibus copiis, cum id non nisi togatos complecteretur. Solùm igitur conducere ad hoc potuisset, dum hæreticos in inuidiam adduceret, per vniuersæ Ecclesiæ sensa eorum impietate patefactâ, eoque pacto rectæ conscientia viros excitasset ad conferenda Cæsari auxilia in eorum excidium. At hoc ipsum nonne prius Germaniam redigisset sub auctoritatem Magisteriumque Romanæ Ecclesiæ, quo palàm fiebat, quemcumque illi perduellem, fieri pariter Christo perduellem, vnde Protestantes tantæ perduellionis nomine vexarentur? Pontificia igitur potestas non poterat à Cæsare tamquam secundaria censei; sed tamquam ea, ex qua penderet suæ firmitas potestatis, quotiescumque vellet Lutheranos compellere ad obtemperandum Edictis Cæsareis, quæ Pontificiarum sanctionum legumque reuerentiam præscripserant. Enimverò ex tot Caroli decretis significationibusque antea actis super ea Religionis causa, quiduis aliud apparet potius, quàm remissum Religionis studium, & Pontificiæ auctoritatis incuria.

Affirmat deinde Suavis, Paulo non displicuisse Concilium eo tempore,

1536.

tempore, quo Rex Gallorum Sabaudiâ & agro Pedemontano occupatis, opplebat armis Italiam, cum inde decora suppeteret opportunitas armato milite Synodi muniendæ. Nec in mentem incidit sibi, post pauculas paginas esse narrandum, Concilium Mantuæ ex eo non fuisse coactum, quod Mantuanus ibi stabilia militum præsidia poscebat, Pontifex verò armatum Concilium recusabat. Ad hæc percontor: Erantne militares illæ copix solius Pontificis stipendio conducendæ? Num ipsi satis virium erat ad alendum exercitum, qui reliquis Christianis Principibus timorem incuteret? Minimè verò. Quod si is accepturus erat stipendia, maxima ex parte à ceteris Principibus, nonne is terrori potius fuisset Pontifici quàm munimini?

6 Narrat denique, Paulum Cæsari bellum Germanicum suafisse, non tam ad Lutheranos opprimendos, quàm ad eum auertendum ab occupanda Insubria, quippe cupidum, ut ea ad Principem Italicum deueniret: adeoque arbitrabatur, se Cæsari suadere posse, ipsum Pontificem, & vnâ Venetos, quâ officiorum quâ armorum viribus satis futuros ad eam Prouinciam contra Gallos tuendam. At primò quidem, nimis hebes ac imprudens fuisset Paulus, si vel ex humani commodi mensione ardentius præoptauisset eam ditio-nem Italico subiectam domino, quàm hæresim funditus euersam. De nullo sanè Pontifice ea suspicio vmquam incidet: & Paulus quidem ipse, qui contra hæresim validissimas copias Cæsari suppeditauit, pro rebus Insubrix ne vnum quidem militem, vnum ter-runtium subministravit. Age porrò: Si Cæsar bello Germanico distrahebatur, num idcirco Mediolanensis ditio ad Italicum Prin-cipem deuoluebatur? An Rex Gallix tam oscitanter languesce-ret; qui tam acriter, tam ardentè se gesserat, ut obsistentibus illi Caroli V. & Henrici VIII. Angliæ Regis viribus fœderatis, pax aliter confici non potuerit, quàm vel Mediolanensi vel Belgicâ ditione concessâ Carolo Aurelianensi Duci, Francisci filio secun-do loco nato, cum iam extincto Delphino, primi filij iura deue-nissent in Henricum Catharinæ Medicæ matrimonio iunctum? Quod sanè præstandum fuerat, nisi properatum eius Ducis funus promisso Cæsarem absoluisset.

In Pace facta
17. Septem-
bris 1544.
vide Iouium
in fine suæ
Historiæ, a-
liosque cita-
tos à Spon-
dano eo an-
no, num. 12.

7 Postremò: Quinam poterat Pontifex suas offerre copias contra Gallos impetum in Italiam facturos, cum apud se potissimum sta-tuisset, cunctisque sæpiùs declarasset, velle se inter Christianos Principes medium, & nullarum partium stare; cumque de hoc ipso, quo tempore Cæsar *aderat Romæ, sanctiones confecisset? * 24. Aprilis
Habe- anno 1536.

Historia
Concilii
Tridentini
Lib. 3.
Cap. 19.

1536. Habebatur in his, bello inter Cæsarem & Gallum imminente, se-
quò pacificatoris officio vtilius fungéretur, polliceri inter vtrius-
que partes medium perstiturum, neutrius secum fœdere accepto,
neutri seu pecuniæ seu militum porrecto auxilio; neutrum etiam
in sacras ditiones recepturum, neutri denique quidquam opis diti-
cæ vel obliquè collaturum: præterea quamdiu bellum duraret, se
in nullum Christianorum Principum arma moturum; sed solum
sua defensurum iura, vbi fortè suæ ditionis homines obedientiam
sibi debitam detrectarent: adhæc, se nulli ex Italia Principibus im-
pedimento futurum, ne pro se quisque cum alterutra parte fœdis
iniret. Sex menses in gratiam Cæsaris censuras & Apostolici iuris
iura inhibiturum aduersum Camertium & Vrbinatum Duces
Postremum subsidia necessaria Heluetiis Catholicis daturum, ad
Religionem ibi fortiter sustinendam. Quod si bellum in Turcas,
aliòsve Christianorum hostes mari terræ incidisset, pro viribus
expeditionisq̃ conditione, aurum ac militem suppeditaturum.

* Hoc to-
rum perferi-
ptum ab ho-
mine qui rei
interfuit, ex-
tate in
Archio
Borghesio-
rum.

Cæsar dum Romæ morabatur die 17. Aprilis, secundo Paschæ,
& proximo antequam discederet, in Aula Pontificia, vbi Senatus
haberi solet, coram Pontifice iamiam * in Sacello sacris operaturus,
Patribus Purpuratis, ac Aulicorum frequentia, horam integram His-
panico sermone concionem habuit, quâ post gratias officiosissimè
actas Pontifici, ac Patrum Senatui, ob Decretum conuocandi Con-
cilij, acerbè de Rege Galliaë questus est, ob illata in se arma: offe-
sâque suæ causæ æquitate, & aduersarij iniquitate, affirmavit postre-
mò, futurum opus fuisse, quò semel Christiana Respublica conquie-
sceret, vel pacem omnino stabilem firmari, vel bello dirimi, solo
vtriusque illorum discrimine, vt ambo pallio, gladio ac pugione
solum armati, in conspectu explicatarum copiarum singulare ce-
tamen inirent: in ea re suum animum Pontifici se patefacere, & de
Regis animo intra vigesimum diem velle se reddi certiore.

Respondit Pontifex, Sperare se fore, vt Diuina Clementia ea ma-
la minimè permitteret, sed pacem potiùs inter eos concederet, pro
qua conficienda nihil se diligentia curæque prætermisurum. Gal-
lorum Regis Orator, qui Romæ degebat, permissu Pontificis in
medium processit, petiitque à Cæsare, vt quando ipse Hispanica
linguæ haud erat probè peritus, prolata ab eo verba sibi scripto tra-
derentur, quæ ad suum Principem mitteret. Cui Carolus subce-
cit, se non ea locutum, quò ad Regem Galliaë perscriberentur, sed
quò Pontifici ac Vaticanis Patribus causæ suæ rationem redderet.
Quòd si Orator expeteret ea cum suo Rege communicare, sciscita-
retur.

retur ab Oratore item Gallico, qui apud se erat, Hispanici sermonis satis gnaro, & cui sæpius sua sensa explicuerat, quæ huiusmodi erant in summa. Mox Italicis verbis compendio recensuit quæ iam narrauimus: adiecitque, reliqua vel se Regi per literas, vel Pontifici ex scripto significaturum. Postero die duo Gallici Oratores Cæsarem iam discessurum rogarunt, uti declararet, an pridie ipsorum Principem ad singulare certamen prouocasset. Quibus Cæsar respondit: Si eam habuisset mentem, se tam parum reuerenter cum Pontifice utique non acturum, ut coram ipso quemquam ad certamen prouocaret: solum pronuntiasse, satius sibi videri, ut singulari ipsorum, quam communi tot capitum certamine finis bello imponeretur: id Pontifici se iterum confirmare, eumque sollicitare, ut rem totam à Rege pernoscendam curaret. Postea verò die 5. Maij, Christo in cælum Ascendenti sacrâ, eodem in loco recitata est à Gallico Legato iussu Regis responsio ad Cæsaris concionem, nullo alterutrius partis emolumento, præterquam impotentem animorum perturbationem expromendi.

10 Digressio Cæsare, diploma confectum, quo Mantuæ Concilium indicebatur 23. Maij * futuri: quod perlectum & comprobatum fuit 29. Maij in Patrum Senatu; additaque Pontificia sanctio, quâ decernebatur, si perseverante Concilio Romana Sedes vacasset, noui Pontificis eligendi potestatem non penes Concilium, sed penes Cardinalium Collegium futuram. * Deinde in proximo Senatu 2. Iunij promulgatum diploma. Tria in eo spectari affirmabantur; Hæresum excidium, Christianæ Reipublicæ pacem, & Libertatem fidelium regionum, quæ Turcarum tyrannide premebantur. Ad perficiendas diplomatis iussiones, Legati tres ex Purpuratis in * alio Senatu designati, Caracciolus ad Cæsarem, Triuultius ad Regem Galliarum, Quignonius, cui à S. Crucis titulo cognomen erat, ad Regem Romanorum, viri prudentiâ singulari, & Principibus, ad quos destinabantur, accepti. In eodem huius electionis Senatu literæ perlectæ, quibus nuntiabatur, ab Anglorum Rege deprehensam in adulterio Bolenam coniugem suam, quin potius concubinam; eaque propter simul cum fratre, aliisque quatuor nobilibus viris criminis socii capite plexam. Ita sæpè contingit, ut flagitium sub honoris ac diadematis larua infamiam inferat ac securim.

1536.

* Non 27. ut Suauis asserit.

* Extat totum in Actis Consistorialibus.

* 9. Iunij.